

Innst. S. nr. 95

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument nr. 8:106 (2007–2008)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Sonja Irene Sjøli, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen om en bedre svangerskapsomsorg, et tryggere fødetilbud og bedre oppfølging i barseltiden

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å:

1. Utarbeide en plan for å styrke jordmørtjenesten i kommunene, både når det gjelder kvalitet og kapasitet. Økonomiske stimuleringsordninger må vurderes, og det må legges til rette for interkommunalt samarbeid.
2. Pålegge de regionale helseforetakene å dimensjonere kapasiteten i fødetilbudet i henhold til fødselstallene, for å sikre god kapasitet og reell valgfrihet med hensyn til fødested.
3. Pålegge de regionale helseforetakene å heve kvaliteten i fødetilbudet.
4. Innføre nye kvalitetsindikatorer for fødetilbudet.
5. Pålegge de regionale helseforetakene å sikre at fødetilbud så langt som mulig skal holdes åpent også i ferietiden.
6. Utarbeide retningslinjer som sikrer at kvinner i aktiv fødsel har tilbud om å ha jordmor til stede.
7. Fremlegge lovforslag som sikrer en individuell rett til følgetjeneste for gravide som har mer enn én times reisevei til fødestedet, og som har behov for slik tjeneste.
8. Etablere samarbeidsavtaler mellom helseforetak og kommuner for å sikre et godt tilbud om oppfølging i barseltiden.
9. Etablere tilskuddsordninger som legger til rette for forsøk med ulike modeller for helhetlig oppfølging gjennom svangerskap, fødsel og barseltid.
10. Kartlegge jordmødrenes arbeidssituasjon, herunder omfanget av nattevakter.
11. Gjennomføre Stortingets vedtak om en differensiert og desentralisert fødselsomsorg.
12. Utarbeide informasjonsmateriell om psykisk helse til alle gravide.
13. Styrke hjelpetiltakene for gravide og småbarnsforeldre med psykiske problemer."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Jan Bøhler, Sonja Mandt-Bartholsen, Gunn Olsen og Dag Ole Teigen, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen, Vigdis Giltun og lederen Harald T. Nesvik, fra Høyre, Inge Lønning og Sonja Irene Sjøli, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Saxi, fra Kristelig Folkeparti, Laila Dāvøy, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Venstre, Gunvald Ludvigsen, er positiv til at forslagsstillerne setter fokus på en bedre svangerskapsomsorg, et tryggere fødetilbud og bedre oppfølging i barseltiden.

Komiteen er kjent med at Regjeringen vil legge fram stortingsmeldingen "En gledelig begivenhet" på nyåret i 2009. Denne meldingen vil omhandle en helhetlig svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg. Komiteen forutsetter at meldingen også vil omhandle de punktene som er påpekt fra forslagsstillerne side.

Da stortingsmeldingen er bebudet om kort tid, finner komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet det mest hensiktsmessig å se behandlingen av forslagene i Dokument nr. 8:106 (2007–2008) i sammenheng med stortingsmeldingen.

Disse medlemmer foreslår at representantforslaget vedlegges protokollen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Regjeringen Stoltenberg 2 ved flere anledninger har varslet fremleggelse av en handlingsplan og en stortingsmelding for svangerskaps- og fødselsomsorgen, uten at dette har blitt forelagt Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at medlemmene av Nasjonalt råd for fødselsomsorgen i desember 2007 nedla sine verv i protest mot mangelfull oppfølging av fødselsomsorgen fra Regjeringens side. På bakgrunn av dette er foreliggende forslag fremmet for å bidra til konkrete forbedringer i tilbudet.

Disse medlemmer har merket seg at både Jordmorforeningen og brukerorganisasjonen Liv Laga i all hovedsak støtter beskrivelsen i dokumentet av de utfordringer som finnes i svangerskapsomsorg, fødetilbud og barselomsorg. Selv om tilbudet på mange områder er bra, er det fortsatt mangler som må rettes opp for å sikre et godt og forsvarlig tilbud til gravide, fødekvinner samt deres barn og familier.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til Sosial- og helsedirektoratets undersøkelse fra 2003, som viste at ca. 10 prosent av kommuner og bydeler mangler et tilbud om svangerskapskontroll hos jordmor. Høringsuttalelsene bekrefter også utstrakt bruk av små stillingsbrøker, som innebærer manglende tilgjengelighet til tjenesten for de gravide. Manglende vikardekning ved fravær i jordmortjenesten forsterker dette problemet. Det er derfor nødvendig å styrke kapasiteten i tjenesten. Flertallet deler Legeforeningens vurdering om at samarbeidet mellom leger og jordmødre må styrkes for å sikre et best mulig tilbud til gravide.

Flertallet har merket seg Jordmorforeningens uttalelse om at manglende kapasitet ved enkelte fødeavdelinger i forbindelse med ferieavvikling fører til et faglig uforsvarlig tilbud. Også ved ordinær drift fører manglende samsvar mellom dimensjonering av fødetilbudet og det reelle behovet til svikt i fødetilbu-

det, samt opplevelser av stress og manglende oppfølging både hos fødekvinner og ansatte. Det forutsettes at helse- og omsorgsministeren i kraft av sin eierrolle pålegger de regionale helseforetakene å sikre bedre kapasitet og kvalitet i tilbudet både ved ferieavvikling og ved ordinær drift, slik at fødende får trygg og god fødselshjelp. Det må være godt samarbeid og klar ansvarsfordeling mellom leger og jordmødre for å sikre forsvarlige tilbud. Videre vises det til retningslinjer fra WHO som fastslår at kvinner i aktiv fødsel må ha kvalifisert fødselshjelper til stede. Flertallet deler vurderingen fra høringsinstansene om at både jordmor og kvalifisert lege kan ivareta denne oppgaven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Stortinget ved behandlingen av Innst. S. nr. 300 (2000–2001) vedtok at fødselsomsorgen skal være differensiert og desentralisert. Stortinget vedtok ved behandlingen av samme innstilling å gjøre Helsetilsynets retningslinjer for nivåinndeling gjeldende for fødetilbudet. Retningslinjenes angivelse av antall fødsler må imidlertid ikke tolkes som absolutte krav. Retningslinjene skal sikre god kvalitet og tilgjengelighet til fødetilbudet og dermed trygghet for fødekvinner, deres barn og familier.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at fødestuene er gode tilbud som gir trygg fødselshjelp til kvinner med normale fødsler i deres nærmiljø. For å sikre et desentralisert tilbud, er det imidlertid avgjørende at det foretas god seleksjon slik at fødende med risiko for komplikasjoner har tilbud om nødvendig medisinsk bistand. Et høyt antall fødsler gir fagmiljøene bedre kompetanse i håndtering av risikosituasjoner. Flertallet deler likevel synspunktet i innspillene fra brukerorganisasjonen Liv Laga, om at antall fødsler ikke er et tilstrekkelig mål på kvalitet og kompetanse. Flertallet deler brukerens bekymring for at ønske om å opprettholde fødetilbud kan føre til at kvinner med fare for komplikasjoner ikke henvises fra fødestuer til fødeavdelinger. Videre kan for lav kapasitet ved fødeavdelinger og kvinneklinikker føre til mangelfull oppfølging og økt risiko for komplikasjoner for fødekvinner og barn. Det er derfor nødvendig å utvikle flere kvalitetsindikatorer for å sikre et godt tilbud både ved fødestuer, fødeavdelinger og kvinneklinikker.

Flertallet vil understreke at manglende samordning og helhet i tilbudet gjennom svangerskapsomsorg, fødsel og barseltid er en hovedutfordring på dette området som i helsetjenesten for øvrig. Det vises til Føderiket i Oslo, samt andre tilbud som

gir kontinuerlig oppfølging gjennom graviditet, fødsler og barseltid. Slik flertallet ser det, må det bevilges midler til utvikling av gode samarbeidsmodeller for helhetlig oppfølging.

Flertallet viser til Helse- og omsorgsdepartementets problemnotat om fødselsomsorgen der det fremgår at 40 prosent av kommunene med over én times reisevei til fødested mangler en følgetjeneste. Under halvparten av kommunene som hadde følgetjeneste, hadde en vikarordning.

Slik flertallet ser det, er følgetjenesten avgjørende for å sikre trygghet og forsvarlighet for gravide kvinner som har lang reisevei til fødestedet. Det må derfor innføres en individuell rett til følgetjeneste for kvinner med mer enn én times reisevei til fødestedet. I vurderingen om den enkelte har behov for slik følgetjeneste, må det legges vekt på faglige vurderinger og kvinnens ønske.

Flertallet påpeker at manglende samordning og oppfølging særlig rammer sårbare familier. En undersøkelse som er referert i Jordmorforeningens høringsuttalelse, viser at 5–15 prosent av alle gravide i Norge utvikler psykiske plager i forbindelse med svangerskap og fødsel. Flertallet er bekymret for at økte årsverk i helsestasjonene som følge av opptrappingsplanen for psykisk helse bare dekker økt behov for ordinære tjenester og ikke i tilstrekkelig grad kommer utsatte familier til gode. Det er derfor nødvendig å øremerke midler til oppfølging av familier som rammes av psykiske problemer eller andre lidelser i forbindelse med fødsel og småbarnsperioden.

Flertallet har merket seg at kvinner med minoritetsbakgrunn og deres barn har større risiko for komplikasjoner knyttet til svangerskap, fødsel og småbarnstid. Språklige og kulturelle barrierer kan forhindre formidling av informasjon og oppfølging fra helsetjenesten. Slik flertallet ser det, er det nødvendig å sette inn målrettede tiltak for å styrke tilbudet til disse kvinnene og deres familier. Det vises til forslaget fra brukerorganisasjonen Liv Laga om et prosjekt med fødselshjelpere, en såkalt doula-ordning, for minoritetskvinner. Ordningen skal sikre god informasjon og oppfølging fra en person som har særlig kunnskap om minoritetskvinnenes behov. Flertallet ber departementet så raskt som mulig om å etablere et prøveprosjekt med en slik ordning, og andre tiltak som kan sikre god helse for kvinner med minoritetsbakgrunn og deres barn gjennom svangerskap, fødsel og barseltid.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å:

1. Utarbeide en plan for å styrke jordmortjenesten i kommunene, både når det gjelder kvalitet og kapasitet. Økonomiske stimuleringsordninger

må vurderes, og det må legges til rette for interkommunalt samarbeid.

2. Pålegge de regionale helseforetakene å dimensjonere kapasiteten i fødetilbudet i henhold til fødselstallene, for å sikre god kapasitet og reell valgfrihet med hensyn til fødested.
3. Pålegge de regionale helseforetakene å heve kvaliteten i fødetilbudet.
4. Innføre nye kvalitetsindikatorer for fødetilbudet.
5. Pålegge de regionale helseforetakene å sikre at fødetilbud så langt som mulig skal holdes åpent også i ferietiden.
6. Utarbeide retningslinjer som sikrer at kvinner i aktiv fødsel har tilbud om å ha jordmor eller annen kvalifisert fødselshjelper til stede.
7. Fremlegge lovforslag som sikrer en individuell rett til kvalifisert følgetjeneste, lege eller jordmor, for gravide som har mer enn én times reisevei til fødestedet, og som har behov for slik tjeneste.
8. Etablere samarbeidsavtaler mellom helseforetak og kommuner for å sikre et godt tilbud om oppfølging i barseltiden.
9. Etablere tilskuddsordninger som legger til rette for forsøk med ulike modeller for helhetlig oppfølging gjennom svangerskap, fødsel og barseltid.
10. Utarbeide informasjonsmateriell om psykisk helse til alle gravide. Informasjonen må også formidles på minoritetsbefolkningens språk og muntlig til dem som har behov for dette.
11. Styrke hjelpetiltakene for gravide og småbarnsforeldre med psykiske problemer og andre helsemessige eller rusrelaterte problemer."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å

1. Kartlegge jordmødrenes arbeidssituasjon, herunder omfanget av nattevakter og belastninger knyttet til følgetjeneste.
2. Gjennomføre Stortingets vedtak om en differensiert og desentralisert fødselsomsorg."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Dokument nr. 8:106 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Sonja Irene Sjøli, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen om en bedre svangerskapsomsorg, et tryggere føde-

tilbud og bedre oppfølging i barseltiden – vedlegges protokollen.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å

1. Kartlegge jordmødrenes arbeidssituasjon, herunder omfanget av nattevakter og belastninger knyttet til følgetjeneste.
2. Gjennomføre Stortingets vedtak om en differensiert og desentralisert fødselsomsorg.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget ber Regjeringen om å:

1. Utarbeide en plan for å styrke jordmortjenesten i kommunene, både når det gjelder kvalitet og kapasitet. Økonomiske stimuleringsordninger må vurderes, og det må legges til rette for interkommunalt samarbeid.
2. Pålegge de regionale helseforetakene å dimensjo-

nere kapasiteten i fødetilbudet i henhold til fødselstallene, for å sikre god kapasitet og reell valgfrihet med hensyn til fødested.

3. Pålegge de regionale helseforetakene å heve kvaliteten i fødetilbudet.
4. Innføre nye kvalitetsindikatorer for fødetilbudet.
5. Pålegge de regionale helseforetakene å sikre at fødetilbud så langt som mulig skal holdes åpent også i ferietiden.
6. Utarbeide retningslinjer som sikrer at kvinner i aktiv fødsel har tilbud om å ha jordmor eller annen kvalifisert fødselshjelper til stede.
7. Fremlegge lovforslag som sikrer en individuell rett til kvalifisert følgetjeneste, lege eller jordmor, for gravide som har mer enn én times reisevei til fødestedet, og som har behov for slik tjeneste.
8. Etablere samarbeidsavtaler mellom helseforetak og kommuner for å sikre et godt tilbud om oppfølging i barseltiden.
9. Etablere tilskuddsordninger som legger til rette for forsøk med ulike modeller for helhetlig oppfølging gjennom svangerskap, fødsel og barsel-tid.
10. Utarbeide informasjonsmateriell om psykisk helse til alle gravide. Informasjonen må også formidles på minoritetsbefolkningens språk og muntlig til dem som har behov for dette.
11. Styrke hjelpetiltakene for gravide og småbarnsforeldre med psykiske problemer og andre helsemessige eller rusrelaterte problemer.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 4. desember 2008

Harald T. Nesvik

leder

Gunn Olsen

ordfører